

**Návrhový a evidenční list kulturního statku k zápisu  
do Seznamu nemateriálních statků  
tradiční a lidové kultury České republiky**

**A. IDENTIFIKACE NAVRHOVANÉHO STATKU**

1. Název statku tradiční a lidové kultury navrhovaného k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky (dále jen Seznam):

**Ruční výroba masopustních masek v Zákupích**

2. Periodicita projevu statku:

Rukodělná výroba papírových masek v Zákupích probíhá kontinuálně od jejího založení a provoz zde funguje po celý rok. Současná společnost PVO, s.r.o. navazuje ve své činnosti na První rakouskou továrnu na patentní listy a luxusní papír založenou roku 1884 a je jediným výrobcem svého druhu nejen v České republice, ale i v celé střední Evropě.

3. Stručný popis statku:<sup>1</sup>

Rodina Eduarda Helda, československého Němce a zasloužilého občana Zákup, založila v roce 1884 První rakouskou továrnu na patentní listy a luxusní papír (Erste österreichische Patehenbrief und Luxuspapier-Fabrik), kde se kromě původních navštívenek a papírových sáčků začaly vyrábět girlandy, lampiony a papírové masky. Eduard Held dovedl podnik k rozkvětu. Ve 20. letech 20. století měla společnost čtyřicet zaměstnanců a pobočky v Lauschu v Durynsku, Vídni, Budapešti a Záhřebu. Po skončení druhé světové války byla zákupská výroba znárodněna a rodina Heldova odsunuta do Německa. Výroba masek se v omezené míře udržela i v období socialismu, kdy spadala pod národní podnik Severočeské, resp. Děčínské papírny. Od roku 1994 je továrna v soukromých rukou. Současný majitel, Ing. Zdeněk Rydygr, je od roku 2005 jediným majitelem současné firmy PVO, s.r.o. Po celou dobu trvání produkce se podíl ruční práce na výrobě masopustních masek nezměnil, takže výroba probíhá stále stejným, kompletně rukodělným způsobem.

Vzhledem ke skutečnosti, že Ing. Zdeněk Rydygr si již v současné době v továrně vychovává nástupce, kterou je jeho dcera, které postupně předává veškeré znalosti technologického postupu tradiční výroby masopustních masek, je zde předpoklad, že se ve výrobních postupech v následujících letech nebude nic podstatného měnit a tato jedinečná technologie bude zachována.

Masopustní masky jsou zhotovovány podle původních předloh, kterými jsou sádrové modely z počátku 20. století. Nové typy forem se zhotovují jen omezeně a zpravidla na zakázku. Podle původních forem se dnes vytváří vyztužené sádrové formy. Firma po celou dobu své působnosti vyrábí masky jednodílné – tzv. škrabošky a masky dvoudílné, tzv. nasazovací hlavy.

Stručný popis výroby jednodílné masky, tzv. škrabošky:

Výrobce produkuje dva základní typy škrabošek – masky papírové, vylepované do negativní sádrové formy a masky organtýnové, kašírované na pozitivní sádrovou formu.

Pro výrobu **papírové masopustní masky vylepováním do negativní formy** se vroucí voda smíchá se škrobem a vzniklou kaší, tzv. škrobovým lepidlem, se rukama potřou připravené archy papíru. Natrhané kusy papíru prosycené škrobovým lepidlem se ve

<sup>1</sup> Stručný popis statku obsahuje vlastní popis statku, stupeň autenticity, historický přehled vývoje statku, popis jeho funkcí, užití materiály a technologie apod.

více vrstvách vmačkají do připravené formy. Při práci je důležité vyhladit detaily. Poté se maska nechá přibližně dvanáct hodin schnout. Následně se ještě vlhký polotovar vyjme z formy a nechá doschnout na vzduchu. Přebytečný papír na okrajích se oseká nebo odstříhne.

Po vyschnutí se maska maluje. Malba masky začíná nanesením růžové (obličejové) podkladové barvy na celou plochu masky, následuje vykreslení detailů obličeje pomocí temperových barev v různých odstínech. Po zaschnutí se povrch masky nastříká vodou ředitelným lakem. Lak se v dřívějších dobách nepoužíval, užívá se od 60. let 20. století zejména pro lesk a zachování barev. Nakonec se maska po stranách opatří gumičkou.

K výrobě **organtýnové masopustní masky** se využívá organtýn (průmyslová gáza). Na pozitivní formu se postupně nanášejí čtverce z organtýnu namočené do škrobového lepidla. Toto škrobové lepidlo je zabarvené růžovou nebo oranžovou ve vodě rozpustnou barvou, která vytváří barvu budoucí masky. Gázové čtverce se na sádrové formě pečlivě uhladí a nechají zaschnout do druhého dne. Takto vytvořená maska se stáhne z formy a přebývající okraje se opět odstříhnou. Raznicí se prorazí otvory pro oči a ústa a nakonec se organtýnové masky (stejně jako papírové) dotvoří malováním a opatří gumičkou.

Podrobný popis výroby obou druhů masek, které jsou v Zákupích produkovány, je uveden v PŘÍLOZE č. 3.

#### 4. Zeměpisná lokalizace výskytu statku:<sup>2</sup>

Znalost technologie výroby masopustních masek si přinesla z papírny v Německu Antonie Heldová, manželka Eduarda Helda, zakladatele firmy. Praxe na území České republiky se historicky váže výlučně k městu Zákupy ležícímu v lesnaté krajině na severní hranici CHKO Kokořínsko – Máchův kraj v českolipském okrese v Libereckém kraji. V době největší prosperity výroby masopustních masek ve 30. letech 20. století byly Zákupy (něm. Reichstadt) městem národnostně z velké části německým. Město bylo tehdy součástí okresu Česká Lípa a spadalo pod vládní kraj Ústí nad Labem, který byl jedním z krajů říšské župy Sudety. V roce 1938 bylo město obsazeno německými vojsky, která zde vydržela až do roku 1945, kdy ji vystřídaly posádky polské a sovětské. Místní německé rodiny byly vysídleny, jejich domy ničeny a rabovány. To potkalo i rodinu Eduarda Helda, která byla ze Zákup odsunuta a tehdejší První rakouská továrna na výrobu patentních listů a luxusní papír znárodněna. Továrnu převzal národní správce. Byla převedena pod národní podnik Severočeské papírny v České Kamenici a po roce 1960 ji převzal Okresní podnik místního průmyslu v Mimoně. Ten do značné míry změnil charakter výroby. Většinu produkce v těchto letech tvořila májová mávátka a papírové girlandy. Po roce 1990 podnik koupili první soukromí vlastníci. Současná rodina Rydygrův jej získala v soukromé dražbě roku 1994. Z nastíněné historie podniku je zřejmé, že bylo velmi obtížné výrobu masopustních masek udržet. O to cennější je snaha osob, které se o zachování statku zasloužily.

#### 5. Identifikace nositele statku:

a) je-li jím fyzická osoba:

*Jméno a příjmení:* **Ing. Zdeněk Rydygr**

*Datum narození:* **12.4.1957**

*Adresa trvalého pobytu:* **K Pastvinám 423, 471 23 Zákupy**

*Korespondenční adresa:* **K Pastvinám 423, 471 23 Zákupy**

*Telefon:* **724 265 387**

*E-mail:* **z.rydygr@pvozakupy.cz**

<sup>2</sup> Kraj (kraje), okres (okresy), obec (obce), část obce.

|   |
|---|
| <p>Souhlas nositele statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o nositeli statku:<sup>3</sup></p> <p><i>Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i></p> <p><i>a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a re dokumentace statku,</i></p> <p><i>b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.</i></p> <p><b>Datum a podpis: Viz. Příloha 2: TEXTOVÉ DOKUMENTY/Identifikace nositele statku.</b></p> |
| <p>b) je-li jím právnická osoba:</p> <p><i>Jméno/název: PVO, s.r.o.</i></p> <p><i>Sídlo (adresa): Náměstí svobody 247</i></p> <p><i>Identifikační číslo: 60279079</i></p> <p><i>Statutární orgán:</i></p> <p><i>Kontaktní telefon: +420 487 857 264</i></p> <p><i>Kontaktní e-mail: <a href="mailto:info@pvozakupy.cz">info@pvozakupy.cz</a></i></p>  |
| <p>6. Souhlas nositele/nositelů statku s periodickou re dokumentací:</p> <p><i>Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou re dokumentací statku prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.</i></p> <p><b>Datum a podpis: Viz. Příloha 2: TEXTOVÉ DOKUMENTY/Identifikace nositele statku.</b></p>   |
| <p>7. Autor statku, je-li znám:</p> <p>Autor statku není znám.</p>  |
| <p>8. Souhlas autora statku s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění:</p> <p><i>Autor statku souhlasí s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění.</i></p> <p><i>Datum a podpis:</i></p> <p>-</p>  |
| <p>9. Časové zařazení statku:</p> <p>Nominovaný statek probíhá kontinuálně od roku 1884 ve v podstatě nezměněné formě a nezávisle na tom, jak se v průběhu uplynulých 133 let měnili majitelé či provozovatelé společnosti. Největší rozkvět zažívala výroba masopustních masek v období mezi</p>   |

<sup>3</sup> Osobním údajem je ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů myšlena jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Zpracováním osobních údajů pak jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel údajů systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace. Citlivým údajem je pak takový osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů.

světovými válkami. V současné době statek ožívá v souvislosti s obřadními jevy, které se po roce 1990 v řadě obcí zásluhou místních dobrovolných sdružení a spolků obnovily, a to masopustními obchůzkami v oblasti širšího regionu Libereckého kraje.

#### 10. Taxonomické zařazení statku:

Podle Metodického pokynu pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky předmět nominace spadá pod pátou odrážku ve 2. odstavci v Čl. 2.

Podle Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví statek náleží do kategorie uvedené pod písmenem e), odst. 2. Čl. 2.

Rukodělná výroba masopustních masek vylepováním do negativních sádrových forem a kašírováním organtýnu na sádrové plastické formy patří mezi tradiční technologie v oboru papírenství, která se zachovala již jen na málo místech ve své původní podobě. Nominovaný statek je závislý na existenci tradice masopustních obchůzek, které se řadí mezi obyčejové tradice. Masopustní obchůzky jako vyvrcholení masopustních oslav jsou dokumentovány nejpozději k pozdnímu středověku. Každá maska v průvodu měla svůj význam, specifický charakter a úlohu, která jí byla přisuzována. Například medvěd, cikánka, klibna – všechny tyto masky měly své charakteristické znaky, které najdeme i na masopustních maskách, vyráběných v Zákupích již více než 130 let. Z historicko-geografického hlediska se jedná o udržování tradiční technologie rukodělné výroby v regionu Českolipsko. V Zákupích jako na jediném místě v České republice je toto řemeslo uchováno a praktikováno.

#### 11. Objektivní faktory ohrožující statek, pokud existují:

Faktory potencionálně ohrožující existenci nominovaného statku jsou dvojího charakteru.

- a) Základním faktorem, který může ohrožovat existenci statku, je poptávka po výrobě samotné a průmyslová konkurence. Vzhledem k tomu, že je kompletně zachována technologie rukodělné výroby, která je poměrně časově náročná, je cena výsledného produktu vyšší, než u zboží stejného druhu, které je na naše trhy dováženo například z mimoevropských zemí a je vyrobeno z plastu. Statek může být ohrožen z důvodu nedostatečného odbytu, který je velmi těžko předvídatelný. Pro zachování statku je důležitá jeho popularizace a rozšíření povědomí o jeho existenci.

#### 12. Záchranná opatření na eliminaci rizik zániku statku, existují-li tato rizika:

Opatření k zachování nominovaného statku by se měla odehrávat ve dvou rovinách:

- Na úrovni odborných institucí: týká se především Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici a Muzea Českého ráje v Turnově.
- Na úrovni Libereckého kraje a Ministerstva kultury České republiky

ad I.) Opatření k zachování nominovaného statku na úrovni odborných institucí: Národní ústav lidové kultury ve Strážnici.

Aktivita Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici

- Dle Metodického pokynu pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky se očekává, že podle jeho čl. 11 bude Národní ústav lidové kultury provádět pravidelný monitoring statku, bude-li zapsán do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.
- V případě popularizačních aktivit NÚLK zaměřených na soubor statků zapsaných na Seznam národních nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky (např. při vydání souborné reprézentační publikace) bude

popularizován i nominovaný statek.

Specializované programy (pod záštitou Muzea Českého ráje v Turnově)

- Muzeum Českého ráje v Turnově ve spolupráci s nositelem statku naváže kontakt s odbornými institucemi (především NÚLK, další regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu zřízená Kraji na základě Konceptce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu schválené Usnesením vlády č. 571/2003 a etnografická a technická muzea zřízená na národní úrovni) a bude spolupracovat na programech seznamujících děti a mládež, ale i dospělé, s technikou tradiční výroby masopustní masky vylepováním papíru do negativních forem a kašírováním organtýnu na plastickou formu. Toto je již v současnosti možné přímo v prostorách firmy pana Rydygra v Zákupích, kde nositelé statku vytvořili soukromé „Eduard Held Muzeum“ určené k prezentaci a přiblížení tradiční papírové výroby dětem i dospělým.
- Termín: 2017 – 2018
- Muzeum Českého ráje v Turnově bude ve spolupráci s nositelem statku prezentovat předmět nominace na vlastních kulturních akcích, jakými jsou například Masopust na Dlaskově statku v Dolánkách u Turnova nebo Staročeské řemeslnické trhy. Stejnou spolupráci již nositel statku v dřívější době navázal s Vlastivědným muzeem v České Lípě a účastní se akcí např. na Vísecké rychtě v Kravařích.

Termín: průběžně

ad II.) Opatření k zachování nominovaného statku na úrovni Krajského úřadu Libereckého kraje a Ministerstva kultury České republiky.

- Liberecký kraj bude využívat nominovaný statek k propagaci lidové kultury kraje. Tradici ruční výroby masopustních masek v Zákupích zařadí jako významný prvek lidové tradiční kultury v propagačních materiálech včetně publikací souvisejících s cestovním ruchem.

Termín: Průběžně

- Muzeum Českého ráje požádá Liberecký kraj a Ministerstvo kultury o finanční podporu na zpracování publikace přibližující laické i odborné veřejnosti fenomén výroby papírových masek. V této oblasti je činný sám nositel statku, Ing. Zdeněk Rydygr, ovšem na realizaci nemá dostatečné finanční prostředky.

Termín: Rok 2018

13. Prameny, literatura a odkazy na dokumentační materiál, který není přímou přílohou tohoto listu:

Archiv společnosti PVO, s.r.o., Zákupy.

BERAN, Lukáš – VALCHÁŘOVÁ, Vladislava: Industriál libereckého kraje. ČVUT, Liberec 2007.

BARAN, Ludvík – Staňková, Jitka: Masky, démoni a šaškové. Theo, Pardubice 1998.

EBELOVÁ, Kateřina: Maska v proměnách času a kultur. Grada, Praha 2012.

HARASKO, Alois: Bilder aus dem Sudetenland. Über 500 Fotos vom Leben wie es damals war. DÖRFLER VERLAG.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina: Lidové zvyky. Lidové noviny, Praha 2004.

RYDYGR, Zdeněk: Historie výroby vánočního, masopustního a karnevalového zboží v Zákupích. Zákupy 2009.

ŠIMEK, Jiří: Povídání o Zákupích. Zákupy 2004.

VEČERKOVÁ, Eva: Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře. Vyšehrad, Praha 2015.

ZÍBRT, Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého. Vyšehrad, Praha 1950.

Internetové zdroje:

[www.karnevalove-zbozi-masky.cz](http://www.karnevalove-zbozi-masky.cz)

[www.kulturazakupy.estranky.cz](http://www.kulturazakupy.estranky.cz)

[www.5cest.cz](http://www.5cest.cz)

Filmový materiál:

Toulavá kamera – Výroba masopustních masek, Česká televize, Česká republika 2006, premiéra 5. 3. 2006,

Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/206411000320305/>

Toulavá kamera – Karnevalové masky, Česká televize, Česká republika 2014, premiéra 2. 2. 2014,

Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/214562221500005/>

Toulavá kamera – Masopustní masky, Česká televize, Česká republika 2017, premiéra 12. 2. 2017,

Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/217562221500006/>

Hobby naší doby – Muzeum masek, Česká televize, Česká republika 2012, premiéra 12. 2. 2012,

Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10314241266-hoby-nasi-doby/211562223000041/>

## B. ZDŮVODNĚNÍ KANDIDATURY

Hlavní podmínky pro zapsání statku do Seznamu, jejichž plnění musí být popsáno, jsou mimo jiné:

*Statek je*

- a) *dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci a*
- b) *je součástí nehmotného kulturního dědictví tak, jak je definováno v bodě 2 tohoto Metodického pokynu a*
- c) *je vysoce autentický a*
- d) *je předáván z generace na generaci a*
- e) *je unikátní z hlediska ojedinelosti svědectví, které statek nese, a to zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie aj. příbuzných společenských věd, a to v rámci souboru jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k němuž statek náleží, a*
- f) *je vysoce reprezentativní pro soubor jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k nimž náleží, v rámci regionu, nebo v celém státě, pokud je tento soubor jevů rozšířen po celém jeho území.*

*Dále statek:*

- g) *je vysoce reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku, zejména z hlediska jejich historické, sociální a kulturní identity a*
- h) *je navržen k zápisu na Seznam na základě účasti společenství nebo jiných skupin, popřípadě dotčených osob nebo jiných nositelů daného statku a s jejich svobodným, předběžným a poučeným souhlasem, který musí být doložen.*

Ad a):

Statek je dosud živý, neboť nositelé statku stále zhotovují masopustní masky tradičním rukodělným způsobem – vylepováním papíru do negativních forem a kašírováním organtýnu na plastické formy. Pro nositele statku je tradiční výroba zdrojem obživy (minimálně částečným) a jsou si plně vědomi významu ojedinelé technologie výroby, která plní důležitou kulturní funkci ve svém regionu i za jeho hranicemi, uchovává a rozšiřuje povědomí nejen o řemesle, ale i o tradici masopustních obchůzek.

Ad b):

Postup rukodělné výroby řadíme do nehmotného kulturního dědictví, neboť odpovídá definici tohoto dědictví, jak je specifikováno v Čl. 2, písm. a). Jedná se o znalosti, dovednosti a vzniklé výsledné artefakty, tj. technologie výroby masopustní masky vylepováním papíru do negativní formy a kašírováním organtýnu na plastické formy. Tato technologie je podložena dlouholetou tradicí a přenášením dovednosti z člověka na člověka a z generace na generaci. Za více než 130 let předávání tohoto řemesla dědicům se na pracovním postupu výroby masky nezměnilo téměř nic, pouze v průběhu let přibývají druhy masek (a tím tedy i formy na ně) v závislosti na kulturní rozmanitosti, což neodporuje tradici, neboť se tak přirozeně dělo i v minulosti.

Ad c):

Statek je vysoce autentický z hlediska řemeslného, celý postup práce na tvorbě masopustní masky je rukodělný, již od založení továrny v Zákupích v roce 1884 stejný, téměř beze změny. Individuální tvůrčí přínos se může projevit, a to na konečném barvení a malování hotových papírových masek.

Dále je vysoce autentický z geografického hlediska, protože se vyrábí stále tam, kde byla jeho produkce založena – v továrně v Zákupích. Nikde jinde v celé České republice ani ve střední Evropě se podobným způsobem masopustní masky nevyrábí.

Ad d):

Postup výroby byl předáván z generace na generaci již od dob zakladatelů První rakouské továrny na patentní listy a luxusní papír v Zákupích. Kromě rodiny

zakladatele Eduarda Helda v továrně pracovala řada místních obyvatel, kteří znalost technologických postupů výroby předávali dalším generacím i poté, co byl rod Heldů odsunut do Německa a továrna byla znárodněna. Předání tradice výroby z generace na generaci se odehrává i v případě systému vedení továrny, protože současný majitel již několik let spolupracuje na řízení provozu výroby se svou dcerou, které hodlá firmu předat, až odejde do důchodu.

Jak bylo uvedeno výše, princip výroby tak, jak je popsán v bodě 3, se během sledovaného období téměř vůbec nezměnil.

Ad e):

Nominovaný statek je v rámci celé České republiky ojedinělým svědectvím unikátní rukodělné papírenské produkce, která je u nás výjimečná a ojedinělá. Zachování technologie ruční výroby papírových masopustních masek a kašírovaných organtýnových masek je ohroženo zejména svou časovou náročností a celkovou malou výnosností. Proto byla potřeba nemalé obětavosti nositelů statku, rodiny Rydygrových, aby v současné době dokázali zákupskou výrobu v rámci konkurence udržet a řemeslo dobře prezentovat.

Ad f):

Z taxonomického hlediska se předmět nominace řadí mezi dovednosti spojené s tradičními řemesly, jak bylo popsáno v bodě 10. Můžeme ho označit v rámci České republiky jako ojedinělý fenomén, neboť se na území naší země nikde jinde nevyskytuje. V rámci papírenské výroby je jak vysoce reprezentativní, tak ojedinělý.

Statek je úzce spojen s tradicí masopustních občůzek, kde se masky vyráběné v Zákupcích zejména využívají. Tradice masopustních průvodů a občůzek se v současné době dodržuje poměrně ve velkém množství vesnic. K této změně došlo po roce 1990, kdy se v řadě měst a obcí obnovila spolková činnost, podporovaná jak místní samosprávou, tak činností pracovníků muzeí. Ti jsou často nejen garanty, ale zároveň také iniciátoři programů a projektů, jejichž cílem je obnova tradičních obřadů a obyčejů v jednotlivých lokalitách. V současné době jsou masopustní masky z produkce nositele statku rozšířeny na tradičních masopustních akcích v celé republice. V regionu libereckého kraje například v Mimoní, ve skanzenu v Zubrnici, na Vísecké rychtě v Kravařích, Dlaskově statku v Dolánkách u Turnova, v obci Vyskeř, Olešnici u Turnova, na Frýdštejně a mnoha dalších. Výjimkou není užití masopustních masek při oslavách Masopustu v městském prostředí. Ve jmenovaných skanzenech bývá součástí programu spojeného s masopustní občůzkou i zdobení masek předváděné nositeli statku a přímý prodej a prezentace produkce firmy pana Rydygra. Masopustní masky jsou ale známy a v tradičních masopustních občůzkách využívány na území celé české republiky, například jsou každoročně k vidění při masopustu v Milevsku v jižních Čechách, kam zákupská firma dodává nadměrné celohlavové masky vyráběné na zakázku. Povědomí o výrobě se rozšiřuje také prostřednictvím výstav, stálých expozic a prezentačních akcí, na kterých nositelé statku soustavně pracují. Na rok 2017 je plánována např. výstava masopustních masek v Turnově, Brně a stálá expozice masopustních masek v Milevsku. Povědomí o produkci firmy nositele statku přesahuje i do sousedního Německa, kde byla realizována řada výstav.

Ad g):

Statek reprezentuje činnost jeho nositelů, neboť pracovníkům a spolupracovníkům zajišťuje zdroj obživy, kontakt s výrobou masopustních masek tvoří nedílnou součást jejich života. Zároveň si uvědomují význačnost svého řemesla i lidové tradice, jež je historicky spojena s výrobou i jejich regionem. V případě rodiny Rydygrových tím více, že se o historii řemesla do hloubky zajímají, dokonce v sídle továrny založili malé soukromé muzeum výroby masopustních masek, kde prezentují počátky této tradice v Zákupcích a přibližují návštěvníkům princip práce s papírem od výroby formy až po výslednou masopustní masku.



Ad h):

Návrh zápisu Ruční výroby masopustních masek v Zákupích na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky byl s nositelem statku náležitě projednán. Poskytl řadu informací a konzultací využitých při zpracování této nominace. Návrh zpracovalo Muzeum Českého ráje v Turnově za podpory a aktivní spolupráce s Ing. Zdeňkem Rydygrem. Podání této nominace se děje s jeho svobodným a poučeným souhlasem (viz bod 5), na znamení čehož je připojen jeho podpis v Příloze 2 – Identifikace nositele statku.

### **Čestné prohlášení navrhovatele:**

Prohlašuji, že všechny údaje, které jsem výše uvedl, jsou pravdivé a úplné a beru na vědomí, že uvedení údajů nepravdivých anebo neúplných je důvodem k vyřazení statku ze Seznamu.

Zavazuji se, že v případě zápisu statku do Seznamu jsem povinen Národnímu ústavu lidové kultury poskytnout veškerá nezbytná data a součinnost pro re dokumentaci statku podle čl. 5, a že jejich neposkytnutí může být důvodem k označení statku za ohrožený podle čl. 12, případně za zaniklý podle čl. 13.

Datum:

Jméno a příjmení statutního orgánu navrhovatele:

podpis:

Otisk razítka:

### **Souhlas se zveřejněním údajů**

Navrhovatel souhlasí se zveřejněním nominační dokumentace

včetně osobních údajů – s výjimkou osobních údajů  
(nehodící se škrtněte)

Datum:

Podpis:

Otisk razítka:

### C. SCHVALOVACÍ DOLOŽKA

Statek k zápisu do Seznamu navrhl:

*Jméno či název navrhovatele a datum předložení návrhu:*

Muzeum Českého ráje v Turnově, příspěvková organizace Libereckého kraje, Skálava 71, Turnov 511 01, v zastoupení PhDr. Vladimíra Jakoubčová, zpracovatel Mgr. Lenka Tuláčková

*Podpis:*

*Datum doručení návrhu na Ministerstvo kultury:*

*Číslo jednací:*

*Pořadové číslo návrhu:*

Nominaci posoudili z odborného hlediska:

*Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:*

*Doporučení posuzovatele:*

*Podpis:*

*Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:*

*Doporučení posuzovatele:*

*Podpis:*

*Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:*

*Doporučení posuzovatele:*

*Podpis:*

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k zápisu statku do Seznamu:

*Doporučení Národní rady:*

*Datum a podpis předsedy:*

Souhlas ministra kultury se zápisem:

*Datum souhlasu ministra kultury se zápisem statku do Seznamu:*

*Číslo jednací:*

*Podpis ministra kultury:*

**Souhlasem ministra kultury je návrhový list považován za list evidenční.**

*Datum zápisu statku do Seznamu:*

*Pořadové číslo statku v Seznamu:*

## D. REDOKUMENTACE STATKU

Údaje o periodické re dokumentaci statku:

*Datum:*

*Nález:*

*Návrh nápravných opatření:*

*Datum:*

*Nález:*

*Návrh nápravných opatření:*

*Datum:*

*Nález:*

*Návrh nápravných opatření:*

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s označením statku za ohrožený:

*Datum posledního šetření (re dokumentace) statku:*

*Nález:*

*Návrh nápravných opatření a datum nejbližší kontroly statku:*

*Stanovisko rady k označení statku jako ohroženého:*

*Datum a podpis předsedy:*

*Datum označení statku v Seznamu jako ohroženého:*

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s výmazem označení statku za ohrožený:

*Datum posledního šetření (re dokumentace) statku:*

*Nález:*

*Stanovisko Národní rady k výmazu označení statku za ohrožený:*

*Návrh dalších nápravných opatření, bude-li jich třeba:*

*Datum a podpis předsedy*

*Datum výmazu označení statku v Seznamu jako ohroženého:*

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k označení statku za zaniklý:

*Datum posledního šetření:*

*Nález:*

*Doporučení Národní rady:*

*Datum a podpis předsedy:*

Souhlas ministra kultury s označením statku za zaniklý:

*Datum:*

*Podpis ministra kultury:*

*Datum označení statku za zaniklý:*

## E. ZMĚNA NOSITELE/NOSITELŮ STATKU, ZMĚNA DRŽITELE PRÁV K UŽITÍ STATKU

Změna nositele statku:

a) je-li jím fyzická osoba:

*Jméno a příjmení:*

*Datum narození:*

*Adresa trvalého pobytu:*

*Korespondenční adresa:*

*Telefon:*

*E-mail:*

Souhlas nového nositele/nových nositelů statku se zpracováním osobních, příp.

|  |
|--|
| <p>citlivých údajů o nositeli statku:<sup>4</sup><br/> <i>Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i><br/> <i>a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a re dokumentace statku,</i><br/> <i>b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.</i><br/> <i>Datum a podpis:</i></p> |
| <p>b) je-li jím právnická osoba:<br/> <i>Jméno/název:</i><br/> <i>Sídlo (adresa):</i><br/> <i>Identifikační číslo:</i><br/> <i>Statutární orgán:</i><br/> <i>Kontaktní telefon:</i><br/> <i>Kontaktní e-mail:</i></p>  |
| <p>Souhlas nového nositele/nových nositelů statku s periodickou re dokumentací:<br/> <i>Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou re dokumentací statku, prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.</i><br/> <i>Datum a podpis:</i></p>  |

|   |
|---|
| <p>Nový držitel práv k užití statku:</p>  |
| <p>a) je-li jím fyzická osoba:<br/> <i>Jméno a příjmení:</i><br/> <i>Datum narození:</i><br/> <i>Adresa trvalého pobytu:</i><br/> <i>Korespondenční adresa:</i><br/> <i>Telefon:</i><br/> <i>E-mail:</i><br/>         Souhlas nového držitele práv k užití statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o držiteli práv k užití statku, je-li jím fyzická osoba:<sup>5</sup><br/> <i>Držitel práv k užití statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i><br/> <i>a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a re dokumentace statku,</i><br/> <i>b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.</i><br/> <i>Datum a podpis:</i></p> |
| <p>b) je-li jím právnická osoba:<br/> <i>Jméno/název:</i><br/> <i>Sídlo (adresa):</i><br/> <i>Identifikační číslo:</i><br/> <i>Statutární orgán:</i><br/> <i>Kontaktní telefon:</i></p>   |

<sup>4</sup> Viz poznámka č. 3.

<sup>5</sup> Viz poznámka č. 3.

*Kontaktní e-mail:*

Souhlas nového držitele práv k užití statku s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění:

*Držitel práv k užití statku souhlasí s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění.*

*Datum a podpis:*

## F. PŘÍLOHY K ČÁSTI A, B a D

**Příloha č. 1** – mapa, do níž je zakresleno místo či oblast, kde se statek vyskytuje.

**Příloha č. 1: MAPA (se zakreslením místa, kde se statek vyskytuje)**



Mapa znázorňuje Liberecký kraj rozdělený na okresy s vyznačeným městem Zákupy, kde sídlí nositel statku na stejném místě, kde se papírové masopustní masky vyráběly od založení továrny v 19. století.

Příloha č. 2 - svobodný, předem daný a poučený souhlas nositelů statku se zápisem

**Příloha č. 2: TEXTOVÉ DOKUMENTY/Identifikace nositele statku**



### **Příloha č. 3: TEXTOVÉ DOKUMENTY/ PODROBNÝ POPIS VÝROBY MASOPUSTNÍCH MASEK**

#### **Technologický postup výroby masopustních masek**

##### **1. Výroba sádrových forem pro hotovení masek**

Firma PVO, s.r.o. používá pro výrobu masopustních masek převážně původní sádrové formy z počátku 20. století. Nové formy vznikají ve spolupráci se středními uměleckoprůmyslovými školami, například Sklářskou školou v Kamenickém Šenově.

Masopustní masky jsou zhotovovány podle původních předloh, kterými jsou sádrové modely z 19. století, nové typy forem se zhotovují omezeně, zpravidla na zakázku. Podle původních forem se dnes vytváří drátěným pletivem vyztužené sádrové formy.

Pro výrobu firma používá jak formy negativní, tak pozitivní. Pro zhotovení formy se podle vybraného návrhu vyrobí plastický model masky, který se odlije do sádrové formy. Tím vznikne negativní forma na výrobu papírových masek. Pro výrobu masek organtýnových se z negativní formy vytvoří sádrový odlitek. Negativní forma, která vznikla odlitím modelu masky, se vytře silikonem a do ní se nalije sádra. Po zatuhnutí se odlitek, tedy pozitivní forma, vyjme a pokryje se silnou vrstvou parafínu tak, že se celý odlitek do parafínu namáčí, aby povrch byl co nejhladší (aby se organtýn na formu nepřilepil v průběhu zhotovování masky).

##### **2. Technologický postup výroby jednodílné masky, tzv. škrabošky:**

Firma p. Rydygra po celou dobu své působnosti vyrábí masky jednodílné tzv. škrabošky a masky dvoudílné, tzv. nasazovací hlavy.

Výrobce produkuje dva základní typy škrabošek – masky papírové, vylepované do negativní sádrové formy a masky organtýnové, kašírované na pozitivní sádrovou formu.

##### **3. Výroba papírové masopustní masky vylepováním do negativních forem**

Vroucí voda se smíchá se škrobem a vzniklou kaší, tzv. škrobovým lepidlem, se rukama potřou připravené archy papíru. Záleží samozřejmě na druhu a kvalitě papíru, který se k výrobě používá, nejčastějším je běžný kancelářský papír o váze 80g (nicméně všechny běžné kancelářské papíry nemají stejné vlastnosti). Natrhané kusy papíru prosycené škrobovým lepidlem se pečlivě vmačkají do připravené formy ve dvou i více vrstvách. Při práci je důležité pečlivě vyhladit detaily. Poté se maska nechá přibližně dvanáct hodin schnout. Následně se ještě vlhký polotovár opatrně vyjme z formy a nechá doschnout na vzduchu. Přebytečný papír na okrajích se oseká nebo odstříhne.

##### **4. Výroba organtýnové masky masopustní masky**

Organtýn, nebo-li průmyslová gáza, je řídká transparentní tkanina. Na pozitivní formu se postupně nanášejí čtverce z organtýnu namočené do škrobového lepidla. Toto škrobové lepidlo je zbarvené růžovou nebo oranžovou ve vodě rozpustnou barvou, která vytváří barvu budoucí masky. Gázové čtverce se na sádrové formě pečlivě uhladí a nechají zaschnout do druhého dne. Taktto vytvořená maska se stáhne z formy, přebývající okraje se ostříhnou. Raznicí se prorazí otvory pro oči a ústa. Masky se dotvoří malbou. Na obličejový podklad vytvořený zbarvením škrobového lepidla se namalují detaily obličeje. Nakonec se podobně jako u předchozího typu maska opatří gumičkou, kterou se přidržuje k obličejí.

### **5. Technologický postup výroby celohlavové masky:**

V případě výroby celohlavové nasazovací masky se papír vylepuje do dvoudílné sádrové formy výše popsaným způsobem. Po zaschnutí se obě poloviny přiloží konci k sobě, vzniklý spoj se několikrát přelepí papírem se škrobovým lepidlem a nechá zaschnout.

### **6. Malování a konečná úprava masek**

Po vytvarování se masky vyrobené uvedených technologickým postupem malují. Malba masky začíná nanesením růžové (obličejové) podkladové barvy na celou plochu masky, následuje vykreslení detailů obličeje pomocí vodou ředitelných barev v různých odstínech. Po zaschnutí se povrch masky nastříká vodou ředitelným lakem. Lak se v dřívějších dobách nepoužíval, užívá se přibližně od 60. let 20. století zejména pro lesk a zachování barev. Nakonec se maska po stranách opatří gumičkou.

## **PŘÍLOHA**